

Bắt cóc Trịnh Xuân Thanh ở Berlin đề nặng lên tham vọng của Tô Lâm

Phạm Đình Bá

27/4/2024

Nguồn: Berlin Kidnapping Charge Hangs Over Rise of Vietnam Enforcer. 25/04/2023.

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-04-25/berlin-kidnapping-accusation-hangs-over-rise-of-vietnam-enforcer>

Bộ trưởng Công an Tô Lâm là người chủ chốt trong nỗ lực chống tham nhũng. Lâm được coi là ứng cử viên cho vị trí hàng đầu trong cuộc chiến giành ghế kế nhiệm Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng.

Vào một buổi sáng Chủ nhật yên tĩnh trong một công viên ở thành phố Berlin ở Đức khi một tiếng hét lớn bất ngờ khiến người đi bộ giật mình. Họ quay lại thì thấy một người đàn ông tóc đen đang bị kéo lê một cách thô bạo vào phía sau xe hơi.

Theo phán quyết của tòa án Đức năm 2023 mô tả vụ bắt cóc táo bạo năm 2017, ông Trịnh Xuân Thanh – cựu chủ tịch Tổng Công ty Xây dựng Dầu khí Việt Nam thuộc sở hữu nhà nước

của Việt Nam – sau đó bị đưa về phía nam nước Đức qua Praha đến Bratislava, thủ đô của Slovakia.

Tiếp theo, Thanh được nhìn thấy trong tình trạng bị kèm giữa hai người bên ngoài một khách sạn trong thành phố, nơi một phái đoàn cấp cao của Việt Nam dùng bữa tối với các quan chức địa phương. Họ đùa giỡn với các quan chức Slovakia không nghi ngờ rằng đồng hương của họ đã uống rượu quá nhiều.

Sau đó, hai người này bế Thành lên xe của đoàn xe, được công an địa phương áp giải ra đường bằng sân bay. Theo tài liệu của tòa án, đi cùng ông trên máy bay đang chờ là Bộ trưởng Công an Việt Nam và một ngôi sao đang lên trong Đảng Cộng sản cầm quyền: Tô Lâm.

Khoảng một tuần sau, Thanh lên đài truyền hình nhà nước Việt Nam thú nhận quản lý yếu kém và tham ô khiến công ty thua lỗ khoảng 147 triệu USD, tội danh khiến anh phải nhận các án tù chung thân riêng biệt. Chính phủ Việt Nam phủ nhận thông tin của Berlin rằng vị giám đốc điều hành này đã bị cưỡng bức trả về, thay vào đó nói rằng ông đã tự nộp mình.

Lâm chưa công khai thừa nhận có liên quan đến vụ Thanh. Ông tiếp tục chuyển sự chú ý của mình sang các mục tiêu lớn hơn nhiều, dẫn đầu một chiến dịch chống tham nhũng đã bắt hàng trăm quan chức, trong đó có hai phó thủ tướng và ít nhất một tổng thống. Hôm thứ Sáu 26/04/2024, một nhà lãnh đạo cấp cao khác đã từ chức, vài ngày sau khi trợ lý của ông bị bắt giữ liên quan đến cuộc điều tra tham nhũng.

Trong hệ thống chính trị không rõ ràng của Việt Nam, ông Lâm, 66 tuổi, đã nổi lên như một trong những nhân vật quan trọng nhất ngoài Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, 80 tuổi, người có sức khỏe yếu đã gây ra một cuộc chiến giành quyền kế nhiệm hiểm hoi ở một trong những nền kinh tế sôi động nhất Đông Nam Á.

Lâm được giới phân tích đánh giá là ứng cử viên tiềm năng cho vị trí của Trọng khi nhắc tới. Tên của ông cũng một lần nữa được nhắc đến như một khả năng cho chức vụ tổng thống sau khi Võ Văn Thương từ chức vào tháng trước vì những vi phạm không xác định, mặc dù không rõ Lâm có muốn đảm nhận chức vụ chủ yếu mang tính nghi lễ hay không.

Các nhà quan sát cho rằng cả hai kịch bản đều có thể sẽ có ít thay đổi trong hành động cân bằng chính sách đối ngoại của Việt Nam giữa Mỹ và Trung Quốc. Bất kể kết quả thế nào, vai trò của Lâm với tư cách là người thực thi chính chiến dịch chống tham nhũng sâu rộng của Trọng, về mặt nào đó, đã khiến ông trở nên quyền lực hơn.

Lê Hồng Hiệp, cựu quan chức Bộ Ngoại giao, hiện là thành viên cấp cao tại Chương trình Nghiên cứu Việt Nam của Viện ISEAS-Yusof Ishak ở Singapore, cho biết: “Bộ Công an hiện rất quan trọng đối với các chính trị gia để tranh giành quyền lực”. “Và để trấn áp hoặc kiểm soát các đối thủ chính trị khác vì chiến dịch chống tham nhũng lớn.”

Kế thừa chính trị

Không giống như nền chính trị định hướng cá nhân được tìm thấy ở một số nền dân chủ phương Tây, các quan chức chính phủ Việt Nam là những người phục vụ cho chế độ cai trị dựa trên sự đồng thuận được thực thi nghiêm ngặt của chế độ Cộng sản. Là bộ trưởng công an kể từ năm 2016, trách nhiệm thực thi pháp luật của Lâm bao gồm việc lãnh đạo nỗ lực chống tham nhũng sâu rộng, chỉ riêng năm ngoái đã có ít nhất 459 đảng viên bị kỷ luật vì tham nhũng.

Tháng trước, Thường đã trở thành tổng thống thứ hai trong vòng chưa đầy một năm phải từ chức sau khi người tiền nhiệm của ông nhận “trách nhiệm chính trị” về “những vi phạm và thiếu sót” liên quan đến hai vụ án tham nhũng. Vài ngày sau khi Thường từ chức, Lâm đã kêu gọi các cơ quan “tăng cường” điều tra các vụ tham nhũng lớn và tiếp tục giảm 5% tội phạm “trật tự xã hội”, theo một thông báo của chính phủ.

Quyết định ai sẽ là chủ tịch nước có thể được đưa ra sớm nhất là trong tuần này với những cái tên có thể có khác, trong khi chức vụ người đứng đầu đảng dự kiến sẽ sẵn sàng khi Trọng từ chức vào đầu năm 2026, nếu không muốn nói là sớm hơn.

Carl Thayer, giáo sư danh dự tại Đại học New South Wales ở Australia, nói về Lâm: “Tôi không nghĩ có ai sẽ ngụy biện rằng ông ấy thân thiết với tổng bí thư đảng, người có vấn đề về sức

khỏe”. Khi đảng chọn người lãnh đạo, họ phải “phán xét đặc biệt và Tô Lâm có thể tự đưa mình vào vị trí tổng bí thư vì tất cả những ứng viên khác đã bị gài bẫy”.

Một phát ngôn viên của Bộ Tô Lâm đã không trả lời một số cuộc điện thoại yêu cầu bình luận.

‘Vi phạm trắng trợn’

Sự nghiệp của Lâm trong ngành công an Việt Nam kéo dài 5 thập kỷ, lần đầu tiên là sinh viên Đại học An ninh Nhân dân năm 1974. Ông chính thức gia nhập Đảng Cộng sản Việt Nam vào năm 1982, thăng tiến qua các cấp bậc để trở thành Ủy viên Bộ Chính trị hai lần. Ông được thăng cấp tướng vào năm 2019 khi Trọng đồng thời giữ chức chủ tịch nước sau cái chết của Chủ tịch nước Trần Đại Quang vì bạo bệnh năm 2018.

Lâm hiện cũng đang ngồi trong ban chỉ đạo trung ương của đảng về chống tham nhũng.

Năm 2017, ông xuất bản cuốn sách dài 471 trang có tựa đề: “Nhân dân - Nhân tố quyết định chiến thắng trong cuộc đấu tranh bảo vệ an ninh trật tự”, trong đó ông nhấn mạnh sự cần thiết phải tăng cường hợp tác kinh tế quốc tế và áp dụng các bài học về mô hình an ninh quốc gia của Trung Quốc như phương tiện bảo vệ chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

Là một trong những bộ trưởng công an có thời gian phục vụ lâu nhất, sự thăng tiến của Lâm hoàn toàn không được đảm bảo do tình trạng chính trị bí mật của Việt Nam rất lỏng lẻo. Mặc dù các nguồn tin trong đảng đồng ý rằng Lâm vừa được mọi người kính sợ vừa được tôn trọng, nhưng vẫn chưa rõ liệu ông có được sự hỗ trợ cần thiết của Quốc hội để được thăng chức hay không.

Trong khi đó, nhà nước tiếp tục làm gương cho các quan chức - trong đó có Thường - những người mà theo quan điểm của đảng, đã gây ra dư luận không tốt hoặc làm tổn hại đến danh tiếng của đảng. Lâm rơi vào tình thế không thoải mái vào năm 2021 sau khi đoạn phim TikTok xuất hiện ghi lại cảnh đầu bếp nổi tiếng người Thổ Nhĩ Kỳ Nusret Gokce, được biết đến với cái tên Salt Bae, đang trình bày món bít tết nạm vàng lá trước khi đưa cho Lâm và tùy tùng tại nhà hàng ở London của ông.

Đoạn phim đã gây náo động trên mạng xã hội Việt Nam, với nhiều câu hỏi làm thế nào một quan chức hàng đầu lại có thể thưởng thức những bữa ăn xa hoa trong chiến dịch chống tham nhũng ở đỉnh điểm của đại dịch. Cả Lâm và chính phủ đều không bình luận về video.

Vụ bắt cóc Thanh cũng gây ra tranh cãi ngoại giao. Đức tạm thời đình chỉ quan hệ đối tác chiến lược với Việt Nam, gọi vụ bắt cóc là “sự vi phạm trắng trợn và chưa từng có” đối với luật pháp Đức và quốc tế. Hai trong số những người đàn ông liên quan cuối cùng đã bị bắt ở châu Âu và bị kết án tù, trong đó một người nhận mức án nhẹ hơn vì thừa nhận tội làm việc với cơ quan tình báo Việt Nam.

Slovakia cũng được cho là đã đe dọa đóng băng quan hệ với Việt Nam vì vụ việc này.

Trong khi Việt Nam bác bỏ các cáo buộc chống lại mình, điều không bị tranh cãi là việc đảng sẵn sàng loại bỏ tận gốc nạn tham nhũng với cái giá rất đắt. Ví dụ, nỗ lực sâu rộng này đã khiến thị trường trái phiếu và bất động sản trong nước chậm lại, đồng thời khiến các nhân viên chính phủ lo lắng, trì hoãn việc phê duyệt các dự án vì sợ bị cảnh sát điều tra.

Với tư cách là thiếu tướng Bộ Công an năm 2009, ông Lâm cáo buộc Mỹ “can thiệp vào công việc nội bộ của Việt Nam” khi chính quyền Obama kêu gọi thả một luật sư, theo điện tín ngoại giao của Mỹ đăng trên WikiLeaks.

Theo một bức điện tín khác, Lâm cũng đã có cuộc gặp gây tranh cãi với một quan chức Mỹ vào năm trước về việc cảnh sát Việt Nam bị cáo buộc đánh đập một nhà báo Mỹ. Việt Nam phủ nhận cáo buộc này. Tại buổi làm việc, Lâm hứa sẽ “xem xét” và xử lý nghiêm khắc mọi sai phạm.

Một mặt, nỗ lực chống tham nhũng của Việt Nam đã giúp nâng thứ hạng của Việt Nam từ vị trí thứ 113 năm 2016 lên vị trí thứ 83 vào năm 2023 trong chỉ số nhận thức tham nhũng của Tổ chức Minh bạch Quốc tế. Bộ của Lâm cũng soạn thảo một nghị định an ninh mạng gây tranh cãi, yêu cầu các công ty lưu trữ trong nước dữ liệu của người dùng địa phương.

Trong mọi trường hợp, danh tiếng về sự tàn nhẫn của Lâm có thể là do công việc của anh ta ở một nhà nước Cộng sản hơn bất cứ điều gì khác.

Hiệp thuộc Viện ISEAS-Yusof Ishak ở Singapore cho biết: “Bây giờ anh ấy được coi là một người hơi đáng sợ”. “Nhưng đó là công việc của anh ấy - anh ấy phải làm như vậy để giữ được vị trí. Nếu anh ấy được chuyển sang vị trí khác, cách tiếp cận của anh ấy có thể sẽ khác.”

Nguồn: Dịch từ Reuters. Berlin Kidnapping Charge Hangs Over Rise of Vietnam Enforcer.
25/04/2023.

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-04-25/berlin-kidnapping-accusation-hangs-over-rise-of-vietnam-enforcer>